

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՐԱԿԱՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԿԱՐԵՆԴՆԵՐ 5 ՓՐ. ԿԱՄ 2 ԲԵՆ. ՔՂԱՔԱՐԻ

Քարապետանի համար արեւելքի մասը արգելուած է, ամբողջ 10րդ շրջանի (94 օգոստ.—95 մայիս) բաժնորդագիրն է 20 Փր. կանխիկ, կարելի է նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար ալ որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 1/2 Փր. հաշուելով և 1895 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:

Ժ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 40

1894 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 15

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3 (Հ.Տ.)

ՇԱՐԱՍ

Հրատարակիչ Զ. Ն. Մարտիրոս

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել հրատարակուած ձեռագիրները: Մանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲՈՎԱՆԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պաշտօնական գեղոյցներ (նայեցնաւոր հայերի մի խմբի եւ քիւրդ ոստիկանների ընդհարումը վանի մէջ). — Տեղեկագիր վասպուրականի երկամայ վիճակից. — Հայաստանի խնդիրը եւ եւրոպական մասնաւոր. — Պատրիարքի ընտրութեան պատրաստութիւնները. — Երկարաշարժ թիֆլիզի մէջ. — Բարեմտութիւն քե ջարամտութիւն. — Տեղական. — Ֆրանսա. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Հայերը պարսկական ֆիլարխատանում):

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՆԵՐ

(ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱՍՏԵՐՆԵՐԻ ՄԻ ԽՄԲԻ

ԵՒ ԹԻՐԻՔԻ ՌԵՏԻԿԱՆՆԵՐԻ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄԸ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

Թիւրք կառավարութիւնն սկսեւ է այս վերջերս Կ.պօլսի լրագրիւններին մէջ իր ուղածի պէս «Պաշտօնական գեղուցումներ» հրատարակել տալ, ցոյց տալու համար աշխարհի թէ հայ աւազակներին զինուած խումբեր երեւան ելած են Հայաստանի մէջ որոնց պատժել պարտաւորուած է ինք հանդարտութիւնը պահպանելու համար:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՐ ՊԱՐՈՎԱԿԱՆ ՔԻՒՐԻՍՏԱՆՈՒՄ

Դժուարութիւնից և անյաջողութիւնից ամենուրեք ցրուած հայերի մի փոքր թիւն էլ գտնուում է պարսկական Քիւրիստանի Սաուլքուլաղ գաւառում:

Իբր հոգաբարձը նրանք բնակում են Միանդար շաղաքի շրջակայ գիւղերում, ուր իրենց յատուկ աշխատասիրութեամբ և գիւղատնտեսական ընդունակութեամբ նւթապէս համեմատաբար լաւ վիճակի մէջ են: Մի քանի արհեստաւորներ ապրում են Սաուլքուլաղ և Միանդար քաղաքներում և պարսկական են հրացանաչինութեամբ. այս արհեստի մէջ նրանք բաւականին ճարտարութիւն են ձեռք բերել: Այս տարու սկզբներում Գարալաք գիւղից (գտնուում է Միանդարից 8-9 վարսախ հեռու) որի բնակիչների մեծամասնութիւնը հայերից է բաղկանում, քան երեք ընտանիքներ դարձած քիւրտ աղայի ճնշումներից և վիրաւորիչ վարմունքից՝ թողին իրանց բնակութիւնները և մօտեցան միւս հայերին Միանդարի շրջակայքում:

Միանդարը և շրջակայ գիւղերից շատերը պատկանում են Սաար-Ազադին, Պարսկաստանի առաջին նախարարին: Սաար-Ազադը մեծ համակրութիւն ունի դէպի Հայերը, նրանց գետնաձկութեան

Աւելորդ է ասել թէ այդ պաշտօնական գեղոյցների մէջ ճշմարտութիւնը բոլորովին խեղաթիւրուած կը լինի. բայց ինչպէս ալ եղած լինի, այս իրողութիւն անհերքելի կը մնայ թէ ա՛լ Հայաստանի ժողովրդի համբերութիւնը հատած և ամեն միջոցների դիմել սկսած է ինքզինք պաշտպանելու համար:

Վերջերս վանի նահանգին մէջ հայ հայրենասէրների մի խմբի և թիւրք ոստիկանների միջեւ պատահած մի կռուի և ձերբակալութիւնների մասին վանի Պահարի փաշայէն ղըրկուած հեռագիրների պաշտօնապէս հրատարակութիւնը կը տեսնենք Կ.պօլսի լրագրիւններին մէջ որ կարտատւենք այստեղ, մեր ընթերցողների ներկայացուցելու համար առ այժմ թիւրք կառավարութեան պաշտօնապէս տարած պատմութիւնը, աւելի մանրամաս և ճիշդ պատմութիւնը ապագային թողուի:

Միայն թէ աւելորդ չենք համարել այժմէն իսկ սա մի քանի նկատուղութիւններ անել թէ վանէն Պարս.

և գործունեայ ոգու համար, և հրամայել է իւր գիւղերը ինչքան կարելի է շատ հայ գիւղացիներով բնակեցնել: Այս առթիւ նրա կառավարիչ Խան Նայիրը Գարալաքից եկած հայ ընտանիքները ուրախութեամբ և պատուով ընդունեց թովա գիւղը, ուր նրանց ըստ առաջնային բնիկ քիւրտերի տներում տեղաւորեց: Վերջիններին այնտեղից տեղափոխելով՝ մինչեւ որ հայերի համար նոր սկսած տները շինուին վերջնան: Տները շինութիւնը մասամբ վերջացել է. սրանց նման գեղեցիկ, ընդարձակ տներ ո՛չ մի քիւրտ գիւղում չեն պատահել: Այնուհետ գիւղը շրջապատուում է մի պարսպով, հայերի սեպհակաճութիւնը հարեւան աւազակ քիւրտերի հալածումից ապահովելու համար:

Բայց ցաւելով պիտի աւելցունել, որ այս հայերը իրանց ազգային լեզուից բոլորովին և յատկութիւններից մեծ մասամբ զրկուած են և բարոյապէս ու մտաւորապէս բաւականին ընկած վիճակում են գտնուում: Յուսանք Գեր. Սուքիաս Արքեպիսկոպոսի ուշադիր հոգացողութեան, որ պիտի շուտով նրանց համար քահանայ և ուսուցիչ ուղարկէ:

Պարսկական քիւրտիստանի ուրիշ տեղերի հայ գիւղացիներից էլ բնականաբար պիտի վաղկամ ուշ շատերը և վերջի վերջոյ բոլորը միանան այս միւսների հետ քանի որ ոչ մի տեղ այդպիսի արտօնութիւններ չեն վայելում. և այս միութիւն

կաստան փախած և ապաստանած ոճրագործներ չկան. թիւրք կառավարութեան այդ յայտարարութիւն բացարձակ զրպարտութիւն է: Վանի նահանգէն գաղթելով Պարսկաստան ապաստանած կան միայն առեւտրով զբաղող կամ թիւրքահայաստանի մէջ աիրող սովէն նեղուելով և կամ հարստահարութիւններէն զոհելով հանգիստ ու ազատ կեանք անցունելու փափաքող խաղաղասէր մարդիկ միայն:

Նաեւ ասիէ առաջ այդպիսի կազմակերպուած զինուած հայ խումբեր չկային ինչո՞ւ այժմ՝ գոյութիւն ունեցած են. միթէ՞ այդպապցոյց չէ որ ժողովրդին կրած հարստահարութիւններն ա՛լ ամեն չափ ու սահման անցեր են, ա՛լ գանակ ոսկորին հասեր է, ժողովուրդը յուսահատական միջոցների դիմել ստիպուել է: Այդ մասին գէթ մի փոքրիկ գաղափար կազմելու համար կը հրաւիրենք ուշադրութեամբ կարդալ այն տեղեկագիր որ կսխինք այսօր հրատարակել և որ բոլորովին ճշգրիտ մի նկարագիր

նը յաջող հանգամանքներ կը շնորհէ տեղւոյս հայերի զարգացման և նրանց մէջ ազգային ոգու տարածման համար: Հայերն այստեղ միանգամայն ազատ են բարդաբար Գուրդերի բռնութիւններից, և յառաջդիմութեան շատ նպաստաւոր պայմաններ ունին:

Հետաքրքրաշարժ է և հետազօտութեան արժանի Խան Նայիրի գործողութիւններից մէկը արդիւնքը. Նա իրեն յանձնած կալուածների բարձր դոնտոնող ահագին տարածութեամբ դաշտերը (1) ջրելու համար դիմեց մի դժուարին և մեծածախ միջոցին, այն է հին ժամանակներում փորած բայց կրկին հողով լցուած մի ջրանցք մաքրելու. և մեծ նւթական և ֆիզիքական ոյժեր գործ դնելուց յետոյ յաջողուեց ջրաթու գետի ջուրը յիշուած դաշտերը տանել, որ բնականաբար պիտի արգիւնաւոր բերքերով այդ նեղութիւնը վարձատրէ: Առուի և գետի միանալու տեղում մի ժայռոտ բլուր է, որ ստիպուած էին ծակել ջուրը անցկացնելու համար: Բլուրի վրայ կրեւում է մի հոյակապ պալատի աւերակները:

(1) Ընթերցողին յայտնի կը լինի, որ Արեւելքի շատ տեղերում, որտեղ ամբողջ ամառը չի անձրեւում, բոյսերը արեգակի խանձող ճառագայթներէն պահպանելու համար արհեստական կերպով ջրում են նրանց աղբիւրներով, ջրանցքներով և այլն...

է, առանց ուրեք չափազանցութեան: Ահա պաշտօնական գեղոյցը:

Վանայ կուսակալութիւնը նոյ. 5 (17) թւականով հետեւեալ հեռագիրն ուղղած է Ներքին գործոց նախարարութեան:

«Էրճէքի (Արջակ) կողմերը պարտող շրջուն ոստիկան զինուորներ իմանալով որ մէկ քանի անձանք աւազակներ այդ գիւղախումբի մէկ գիւղին ոչխարները քաղած տարած են, սկսեւ են հալածել զանոնք: Տեղի ունեցած ընդհարման պահուստ ոստիկան զինուոր մը ու ժողովուրդէն երեք մարդեր մեռել են դնդակէ մը վիրաւորուելով և ուրիշ ոստիկան զինուոր մ'ալ վիրաւորուել է: Ասոր վրայ անմիջապէս կեդրոնին թապուր Աղասին և պէտք եղածին չափ ոստիկան զինուորներ զրկուած էին այդ աւազակները ձերբակալելու համար:

«Արդ, թապուր Աղասին տեղեկագրած է թէ Պողազ Քէսէն գիւղին մօտենալուն՝ իմացեր են թէ մէկ քանի աւազակներ պահուած են Ախթէ

րակները և նրա ընդարձակ շրջակայքում տների հիմքերը: Ժայռի միացած անցքի ճակատին փորուած է մի առիւծ մի եզրի գէժ կանգնած և երկուքի միջեւ մի փոքր խաչ: Ժողովրդի բերանումը պաշտուած է մի աւանդութիւն որ իբր 700 տարի առաջ մի հզօր քրիստոնեայ (հայ ?) թագաւոր խիստ մեծ փառքով և արդարութեամբ իւր քրիստոնեայ հպատակների վրայ: Այդ առուի սկզբնական բացումը նրան են վերագրում և ասում են նոյնպէս որ առուին հասնելու է եղել Ուսմի քաղաքի մօտերը. երեք օրուայ ճանապարհ: Այդ զօրեղ իշխանը, ջրանցքը վերջացնելուց յետոյ որդեկ է վերցոյնել ըլուրի վրայ շինել մի ամառանոց և դրանով հիմք դնել մի նոր քաղաքի: Քաղաքի անունը Ալաքօ է կոչուում աւանդութեամբ: Մի կուում Ռուսների (1) գէժ, երբ նա մինչեւ թշնամու մայրաքաղաքն էր առաջ գնացել. թագաժառանգը որդին հօրը բացակայութեան միջոցին սիրահարուում է իւր հարեւան մահմետական թագաւորի դստրի վրայ և կրօնափոխ դառնալով ամուսնանում է նրա հետ:

ԱՅԾԱԿԻԵԿԱՆՑ

(1) Այսպէս կոչումն Պարսկները Տաճիկներին, շարունակելով գործածել իրենց հին հարեւան հռոմայեցոց անունը նոր հարեւանների համար:

երան քարայրներուն մէջ. ուստի այդ տեղը պաշարուելով առաջարկուեց է աւագակաց որ անձնատուր ըլլան. սա. կայն ասոնք զէնքի գիմելով ոստիկան. զինուորներէն տասնապետ մը սպան. ներ են. այս վերջիններն ալ փոխա. դարձաբար շարժելով աւագակներէ վեցը ողջ ձերբակալեր են և թէեւ կը. սուի որ անոնց երեքը վերաւորուելով մեռեր են, սակայն տակաւին ստոյգ տեղեկութիւն մը չէ առնուած: Նոյն միջոցին գիշերը վրայ հասած և ձիւնի սաստիկ փոթորիկ մը ծագած ըլլալով կարելի չէ եղեր հետապնդումը առաջ տանիլ և աւագակները տեղոյն բնա. կան դժուարութիւններէն և գիշե. րուան մթութեան հետ ձիւնի փոթո. րիկէն օգտուելով փախեր են: Սակայն հետապնդումը կը շարունակուի: Ա. աւագակներն ալ քիւրտի տարազ կրող հայերէն էին: Հետեւաբար խնդիրը քննելու համար նահանգին կեդրոնա. կան ընդհանուր դատախազի օգնա. կանը պէտք եղած պաշտօնէից հետ անմիջապէս շրջուած է: Ասոնց վե. րադարձին ձեռք բերուած տեղեկու. թիւնները մատուցուելու պայմանաւ առ այժմ ներկայս կը հաղորդուի իւ. բեւ տեղեկութիւն:»

Նոյն կուսակալութիւնը, ի պատաս. խանի, նոյ. 12 (24) թուականու հե. տեւեալ հեռագրերն ուղղած է Բարձր. Մեծ. Եպարքոսին:

«Նոյմ. 5 թուականով Ներքին գործոց նախարարութեան ուղղեալ ընդարձակ հեռագրոյ մէջ տեղեկա. գրուած զէպքը մանրամասնօրէն քնն. ներու համար նահանգին կեդրոնական ընդհանուր դատախազի օգնականը զրկուած էր: Արդ այս պաշտօնեայն երէկ վերադառնալով տեղեկագիր մը առաւ, որով յայտարարած է թէ հաստատուած է որ այդ ընդհանրման համարձակող աւագակներն արդարեւ քսան հայերէ կը բաղկանան նոր հրա. զէնքերով զինուած: Ասոնց վեցը հա. յոց խառնարարաց ընկերութեան անձնակազմներէն են, որք բազմաթիւ ոճրագործութեանց համար դատա. պարտուած ըլլալով ասիւից առաջ Պարսկաստանի կողմերը փախած էին և միւսներն ալ վառայ քաղաքին և Պոզաղ քիւսէնի ու Հէզարէի գիւղերու ժողովուրդէն: Ընդհարումը իրե. կուսան մօտ կատարուած ըլլալով, գիւ. շերը վրայ հասեր ու նոյն պահուն ձիւնի սաստիկ փոթորիկ մը ծագեր է, և աւագակներն այդ պարագայէն օգտուելով անոնցմէ վեց անձնուէր. ները նորէն Պարսկաստան փախեր են, իսկ միւս գիւղացիներն ալ իրենց գիւղերը: Պոզաղ քիւսէն ու Հէզարէ գիւղացիներէն անոնք, որք այդ գոր. ծին մասնակցած էին, ինչպէս նաեւ ասոնց՝ Ախթիւրան մէջ պահուած ատենին զէնք, մթերք, հրանիւթ և այլ պիտոյքներ տանող անձինք՝ ընդ. ամենը տասնընորս հոգի ձերբակալ. ուած են և իրենց նկատմամբ օրինա. նական քննութիւնք կը կատարուին: Ասոնք յանձնուած են դատական պաշ. տօնէից:»

«Վերոգրեալ հեռագրերու մէջ տեղեկագրուած աւագակներու լուսա. նկարները կառնուին և ասոնց դատերը նոյն տեղերու մէջ հրապարակուեա. նուելու վրայ են հրապարտուելուն աչքին առջեւ, հետեւաբար յայտնի է թէ չնորհիւ վեհ. Սուլթանի արդա. րասիրութեան՝ իրաց ճշմարիտ վե. ճակն անգամ մը եւս երեւան պիտի ելնէ:»

ՏՆՂԵԿԱԳԻՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՆԵՐԿԱՄԵԱՅ ՎԻՃԱԿԻՆ

«Արձակեցիք որ տե. սանեմ գորգափութիւն ասեքաճոցն երկրին իմոյ հայրենեաց»:
ՎԱՀԱՆ ԳՈՂԹՆԱՅԻ

Վասպուրական աշխարհը հոգե. վարքի մէջ է, Հայե՛ր, Մի՛ կարծէք թէ այս խօսքը հարիւր անգամ կըր. կնուած ու գրուած «Հայաստանը վեր. ջանալու վրայ է» խօսքի արձագանքն ըլլայ և կամ չափազանց յոռետեսու. թիւնէ և կամ եռանդէ առաջ եկած մի աղաղակ. ո՛չ, ո՛չ. այն ընթացքը որ կատարւորութիւնը ձեռք առած է հիմա Հայու մասին, այն վիճակը որուն ենթարկուած ենք մենք քաղաքա. ցիքս ու գիւղացիներս, և այն անյու. սութիւնը որ կը շրջապատէ ամբողջ հորիզոնը, մեզ ամենուս հաստատա. պէս հաւատացունել կուտայ թէ ՀՈԳԵՎԱՐԻԻ ՄԷ՞Ձ: Ե ՀԱՅ ՎԱՍՊՈՒՐԱ. ԿԱՆԸ:

Ընթերցողներ՝, վասպուրականի վրայ մեր կարծիքները և կամ երեւ. միական ողբերնիս լսելէ աւելի, ան. շուշտ կը փափագիք եղելութիւններն իմանալ. ես ալ ուրեմն կը կատարեմ ձեր այդ գովելի փափագը, փտա՛հ լի. նելով թէ այսպիսով դուք ալ կրնաք ճշգրտէն գտնել ու հասկնալ երբեմն ամենայնուայի նահանգի ներկայ ան. յոյս վիճակը: Հարստահարութեանց նմոյշներն են միայն որ ձեզ պիտի ներ. կայեմ և ոչ տեղի ունեցած ամբողջ գէպքերը այս երկու և կէս տարուան (Պահրի փաշայի օրով), որովհետեւ այն ատեն 20, 25 Արմէնիս լեցնել պէտք կըլլայ ամբողջովին:

Վասպուրականի համար մշտական ժամտախտ մը սահմանեց թիւրք կառավարութիւնը, այսօր ամբողջ հա. յութիւնը կըզգայ «Համիտիյէ» գուն. գի նպատակն, կը տեսնէ նրա անբու. ժելի աւերները և չորս կողմը արեւած մահերը: Երեւակայեցէք Հայաստա. տանը շրջապատուած ու լեցուած վայ. րի ու անգութ եկնիքներնով ու գազաններով, զինեալ ու հայու արեան ծարաւի, անգործ ու անվախ, կրօնա. մու և կառավարութեան քաջալե. րուած իսկ անոր ձեռքին մէջը, ոտքին տակը, անդէն, անօգնական, արդա. րութեան երեսէն յաւէտ զրկուած, յուսահատ հայ գիւղացին, որ երբեմն իր դառն քրտինքի վաստակի կէսը տալով հարեւան քրտինք, կրնար գէթ քիչ մը հանդիստ քուն քաշել իսկ այ. սօր ճրագով կը փնտռէ այն քայրի

ժամանակները, այսօր անհասկանալի գազանն է որ կը պահանջէ չունեցա. ծը, այսօր անգութն կսպանէ՝ մի. նակ քմահաճոյքին համար, այսօր վատ քիւրտն է որ անդէն ժողովրդեան ձեռքէն կը յաջողի խել ամբողջ կայ. քը, հօտերն ու նախիրները, այսօր անպատժելի քիւրտն է որ կառեւան. գէ կոյսն ու կինը, այսօր վայրենին է որ կը հրդեհէ ամբողջ գէգեր ցորե. նի, խոտի և այլն գիւղական հարստու. թեանց. այսօր համարիէ հեծկաղօրն է որ խեղճ գիւղացոց գարիի արտե. րը չքաղուած՝ կը կերցունէ և կոխ. կրտել կուտայ իր ձիւրուն, այսօր դեռ հասկը չժողված, քիւրտն է որ կը քաղէ և մնացեալները հայուն կալե. լէն վերջը հաւասարապէս կը բաժնէ եղած արդիւնքը. վերջապէս այսօր համիտիէն է որ ամբողջ գիւղեր ու գաւառները կը ստիպէ գաղթականու. թեան, իրական կորստեան: Երբեմն ամեն մի ցեղապետ քիւրտիւրը հասու. թաբեր կայուած կամ կթան ոչխար կը պահպանէ իր սահմանի մէջ գետ. նուած հայութիւնը, որ կարողանար ցանել քաղել ու քրտերու ապրուստը ապահովել իրենին հետ. իսկ այսօր ո՛ր քիւրտ որ համարձակայդ դուրթեան համեմատ շարժիլ նախատիւ կը յանդի. մանուի կառավարութեան և կը հրա. ւիրուի համիտիէի աւերիչ ընթացքին հետեւել: Այս երկու տարուան շրջա. նին մէջ Արմէնի, Արճէշի, Մոկաց, Խիլանու, Կարճկանու, Անձեւացեաց, Աղբակու, Գաւառի և Բաղբեւանդի աշխարհներէն եղած գաղթականու. թիւններն անհաշուելի են. կարելի է ասել ճշտութեան մօտեցալով համար թէ այդ գաւառներու մէջ մնացած են քանի մը հայաբնակ գիւղեր միայն. ի՞նչ կընեն, ո՛րը գացին այդ բազմա. թիւ ընտանիքները. կորան: Գորա թողին իրենց տունը, ստացուածքը, կայքն ու հօտեր և այլն և ցուպի ձեւ. ուն մեկնեցան իրենց հայրենի աշ. խարհէն, շատերը վեհափառ Հայրի. կի չուրջը. ոմանք Պարսկաստան, ո. մանք մօտիկ քաղաքներու մէջ, հօտե. ղի արդէն աղքատ ժողովրդեանը վրայ նոր բեռ մը գառնալու իսկ թէ հիմա ի՞նչ վիճակի մէջ են այն յամառ գիւ. ղացիք որ տակաւին չեն ուղեր լած. նուի իրենց ծննդավայրէն, չգիտնալն աւելի լաւ է. շատերու հոգերը քրտին անցած են. ոչխարներէն հարկւրին քսանը չէ մնացած, դաւարը նոյնպէս. չկայ սերմ որ ցանեն, չկայ գութան որ հերկեն, չունին դրամ՝ որ հարկն ու պարտքը վճարեն և հիմա ալ Կ. պօլիս երթալով դրամ խրկողները կը պակսին զի կառավարութիւնն այս օրեր արգիլած է Պօլիս կամ այլուր երթալ: Հարկւրաւոր և հաղարաւոր գիւղացիներ անդէս անցագիր առնե. լով պարտքեր ընելով, հարկւրին ա. միսը 20 տոկոսով ճամլու ծախուց և յետեւալ հարկերու համար անասնի նեղութեամբ կը հասնին Պոնտոս և ահա անկէջ ետ կը վերադարձունեն անօթի ու անդրամ. ա՛լ մտածեցէք անկեալ գիւղականի վիճակը: Պահրի փաշայի անմոռաց ժամանակին կարելի է ասել որ գիւղերու տաւին մէկը չը

մնաց որու հօտերը և նախիրները չը քշուէին աւագակներէն և որոնք որ դիմադրէին այս աւարառութեանը, կը պատժուէին անխնայ կառավարու. թեան ձեռամբ: Եթէ տարին անգամ մը քիւրտ մը սպաննուի ուրիշ քուր. տի մը ձեռամբ, հայ գիւղացին է պա. տասխանատու և յանցապարտը մինչ անդին 100է աւելի հայեր սպաննուե. ցան անպատիւ: 50 է աւելի հայեր, այր և կին, աւելի Մոկաց և Գալբե. րունեաց աշխարհէն, թըքացած են, ալ չկրնալով հայութեան մէջ իբրեւ մարդ ապրիլ, և ի մասնաւորի Արմէնի խառ. զաշահ գիւղը, փախստականաց առ. թիւ շատ մը գեղեր խուզարկուեցան և այդ անուան տակ զնաց գիւղացու վերջին պիկն ու հաւը, Հարկահաւաք ոստիկանները լեցուած են գիւղերը կալերու վրայ. կալէն կը վերցունեն ամբողջ յետեւալ տուրքերու փոխան ցորենը կէս գնով: Անկէ վերջ կուգայ քիւրտը և ուղածին չափ ցորենը կը լեցնէ բերած պարկերուն մէջը. ապա վաշխառուն կառնէ իր պահանջը, յե. տոյ փոխատու հարեւանը. ա՛լ ի՞նչ կը մնայ հօն իր ընտանեաց պարէնի, յաջորդ տարուան սերմի և ծախու համար որով կարենայ հայթայթել իւր միւս տնական պէտքերը:

(Շարունակելի)

ՀԱՅՍՏԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ
ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

«Տէյիլ Նիւրդ»ը գերմաներէն թերթէ մը առնելով հետեւեալը հրա. տարտալած է Պաստնի կոտորածի պատ. մուկներն:

Օգոստ. 22. Անտոքա կրկին պա. շարուած է. Կէլիցիք, Իշխնձարցիք և Շմալցիք կը քաշուին Ֆրայխաւ. կրկի իր ընկերներով իր գերք կը զօրացնէ և կը պաշտպանէ արիւթաւ, վեց օր պատրաստուելով քարով և խան. չարով. — ինկող մարդերի տեղերը կիները կը բռնէին. յետոյ պաշար բե. րելու համար պաշտպանելը կիներին թողով, ինքը հաց բերելու երթալ կատիպուի:

Օգոստ. 23. Կիները իրենց գերք 24 ժամ պաշտպանեցին պաշարողնե. րին գէմ և վերջապէս թշնամիները շատնալով, իրենք տեղի տուին. հաղիւ թէ իրենց գերք ձգած էին, տեսնա որ ամեն կողմէ պաշարուած էին, իրենց վիճակ սարսափելի էր. շատերը կուռի ժամանակ իրենց երախայները կըր. նակնին կապած էին մինչդեռ աւելի մեծերը քովերնին կը կենային. շուտով հասկցան թէ անկարող են թշնամին կտրել անցնելու. այն ատեն Կրկին կիներ ազատածի մը վրայ ելնելով կան. չեց. «Քոյրերս, սա երկուքն մէկը ընտրելու էք. կամ թիւրքի ձեռք ինչպիսի մօտեցալ էք ձեր ամուսիննե. րը, ձեր օճախը, ձեր սուրը կրօնքը և ընդունելով Մահմետի հաւատքը ան. պատիւ լինելու էք և կամ իմ օրինա. կիս հետեւելու էք:» Այս խօսքերն ըսելով, և իր մէկ տարեկան զաւակը կուրծքին վրայ սեղմելով, ինքզինքն ապագամէն վաւ նետեց. անոր հե.

տեւե. չորրոր. միւսի. մեղ և նուկն. օրինա. գիւղա. կիներ. միմե. ցին. սափա. և 100. ցան. անձա. ԸԸ ԶԸ. ինք գ. բոսու. նունը. րոպա. — թուին. վերա. կը պ. շանք. գի պ. որ կ. և թէ. նուոր. բիւրն. թերի. կարդա. յերի կ. «գործ. շեր ա. ահա. ոճ կը. պաշտ. զու և. լուրի. այնպ. վայրի. նողկա. կը կա. այդպ. շատ. գանու. որմէ. տեղեկ. կատա. այսօր. կովի. դուշա. կուլ. թիւն. թիւն. Այդ. գէն մ. Վաստ. հաղթ. ժելով. թըք. իւր ա. տալից. յաղթ. (թիւ. տէ: սիրակ. տեւ մ. րի շա. յիւ կ. թիւնը.

երբ չը
նք որ
թանը,
վարու
անգամ
ըբեր
է պա
ը մինչ
անուե
հայեր,
թաշե
յաճ են,
մարդ
ի յոսմ
այ առ
ուեցան
ազատ
հաւաք
իւրերը
բոլորն
փոխան
կողայ
ներ կը
ը. ապա
մը, յե
ինչ կը
լարենի,
ծախու
թայթել
կելի)
Ը
ԻԼԸ
աներէն
ը հրա
պատ
ն պա
բցիք և
այխար
ք կը
իաբար,
և խան
տեղերը
ար բե
իններն
երթալ
զերք
բոլորն
մինքը
հազիւ
ան որ
երնց
ու հու
ը կը
աւելի
չուտով
նամին
կրկին
ով կան
մէկը
ձեռք
սիննե
օտքը և
ը ան
օրինա
օտքերն
լաւակը
ըզինքն
որ հե

տեւեցան երկրորդ մը, երրորդ մը, չորրորդ մը... առանց ձայնի մէկը միւսին ետեւէն նետեցին զիրենք. ան մեղ և ապերձանիկ մանուկներ դառնունքի պէս հետեւեցան իրենց մօր օրինակին, չուտով ձորը լեցուեցու գիւղներով այնպէս որ վերջին ինկող կիները իրենց ընկերուհիները մարմիններին վրայ ինչպիսի անգիտ անգիտ ցին : Այս տեսարանը թշնամին սարսափահար ըրաւ. յիսուսի չափ կիներ և 100ի չափ տղայներ գերի բռնուեցան. կիները բոլոր չարչարանքները անձայն տարին և կրկին և իւր քաջիւրը չը մատնեցին. առաջին անգամ ինք զինք ապառաժէն վար նետող հեղուհիներն անուանէ Շաղոյ. իւր անունը կարծէ որ գիտցուի բոլոր Եւրոպայի մէկ ծայրէն մինչև միւսը :

— «Տէյլի Նիւզ»-ի գեկտ. 7ի թուին մէջ կը կարդանք թէ վանէն վերադարձող լազարիսթ քահանայ մը կը պատմէ որ, հակառակ իւր բոլոր ջանքերին, չ'է կրցած Սասունի ջարդի պատճառը հասկնալ : Կը յայտնէ որ կոտորածի թիւը առնուազն 2000 է և թէ կոտորողները կանոնաւոր գիւնուներ են (Առ հասարակ միւս աղբիւրներէ եկած լուրերը բոլոր թերթերին մէջ մինչև 6000 կը յայտնեն) :

— Գեկտ. 7ի «Տէյլի Նիւզ»-ին մէջ կը կարդանք հետեւեալ խմբագրականը «Հայկերի կոտորածը» վերջնաբերի տակ :

«Եյթի» քիւպին մէջ արտաքին գործերի նախարարին նախորդ գիւշեր արտասանած ճառը Հայաստանի ահաւոր կոտորածի մասին պատշաճ ոճ կը պարունակէր. Լորտ Գիւնթըրի պաշտօնական լեզու մը գործածած եւ զաւ երբ յոյս յայտնեց թէ հասած լուրերը չափազանցուած ըլլան : Այս պնդման մի յոյս է որ ամեն ոք գէթ վայրկեան պէտք է տածէ երբ այդ նոյն լուրը և պիտի արհաւիրքի մասին կը կարդայ : Բայց այս պարագայիս այդպիսի բնական զգացումները հիմը շատ անհասկնալ թուի, եթէ երբեք գտնուի : Մեր Կ.պօլսի թղթակիցը որմէ տեղի մէկը չը կայ Եւրոպա իր տեղեկութիւնները մասին ուշադիր և կատարեալ հուսալի արժանի, մեր այսօր հրատարակած իւր հեռագիր կիսի հետեւեալ նշանակելի և չարազուշակ բառերով. «Նորագոյն տեղեկութիւնները գտնաւորապէս աղբիւրներէ ցոյց կուտան թէ Հայաստանի խժուութիւնները մասին տրուած տեղեկութիւնները չափազանցուած չ'են» : Այդ տեղեկութիւնները ծանօթ են արգէն մեր ընթերցողներին : Երբ պր. Կլաուսըն, 1876ին «Տէյլի Նիւզ»-է հաղորդուած տեղեկութիւններէն շարժելով, Պուլդարի մէջ կատարուած թրքական անգլիսթիւններին գէթ իւր ազիւ մարտը մղել սկսաւ, նախաւորից յարձակում կրեց թէ աշխոյժ յաղթականները ասպետական ցեղ մը (թիւրքերը) անթոքէն կը զրպարտէ : Այս թափառական ասպետների սիրական զուարճութիւնն էր այն առանձնականները, աղիւնները և ծերերը ջարդի ու կոտորածի, իսկ հիմա յղի կիները ողջ ողջ անդամահատութիւնը : Այս գոյնաւոր ոճերն ան

կանոն գործերի անգուպ և անսանձ պղծութիւններ չ'են և չ'են, այլ կատարուած են և կը կատարուին հրամանաւ և ներկայութեամբ թրքական պաշտօնեայների որոնք իրենց կատարած գործերի համար չնորհակալութեան և չքանչանքների արժանացած են Նորին Վեհափառութեան յատուկ հրամանովը. Սուլթանի ընտրելագոյն չքանչանք դեռեւս պահուած է «Վօսիլէ ձայն»-ին : Լրագրի նկարագրած գէպը (1) հերոսին համար, որ ուրիշ սիւնակի մը մէջ հրատարակած ենք և մանրամասնութիւնները մեզի համար այնչափ զարհուրելի են որ չենք ուզեր հոսալ յիշատակել : Թիւրքը նոյնն է միշտ ինչ որ անուանեց պր. Կլաուսըն յանրապետելի ցասումն Լոնտոնի հասարակութեան : «Նա մարդկային սեռի հակամարդկային մի մեծ նմոյն է» : Գոհացուցիչ է տեսնել որ Անգլիա գլուխ կանգնած է նեոնարկելու ընդդէմ մի դրութեան, որին ալ չկրնար դիմանալ քաղաքակիրթ և քրիստոնեայ Եւրոպան :

— «Ինքնիկ Սթանտարտ»-ի (Evening Standard) գեկտ. 10ի թուին մէջ կը կարդանք վիէննայէն տրուած հետեւեալ հեռագիրը :

«Երէկի թուականով Կ.պօլսէն հասած տեղեկութեան համեմատ Սասունի կոտորածի ինքիւր մի նոր երեւոյթ ստացած է և կացութիւնը ծանրաւիւր կը համարուի : Պուլդարի խժուութիւններէն ի վեր (1878), թրքական իշխանութիւններին գէթ այսչափ ծանր ամբաստանութիւն տեղի ունեցած չ'էր : Առ այժմ Պուլսի մէջ ամեն օտար դիւանագիտական գործողութիւններ դադարման վիճակի մէջ են այն պատճառով որ Պէրլին դաշնագիրը ստորագրող տերութիւնները Մեծին Բրիտանիայի նախաձեռնութեամբ կարծիք կը փոխանալ կեն հայկական խնդրի մասին միացեալ գործողութեան մը համար :

Կըսուի թէ Դուռը գործերի այս կերպարանաւորութեան ներքին ցած, եւրոպական տերութիւններին իրար հետ բանակցելու հաղորդներ է Սուլթանին : Հետեւեալ նախարարական խորհուրդը, նախկին մեծ եղբայրս Գիւնթըրի և Սայիտ փաշաների և Պետերբուրգի նախկին դեսպան Շաքիր փաշայի ներկայութեամբ 24 ժամէ ի վեր ի ժողով գումարուած է կայսերական պալատը, և մինչև և րէկուան կէսօր տակաւին կը շարունակէր իր խորհրդակցութիւնները :

Դուռը տակաւին չէ պատասխանած նախագահ Գիւնթըրի առաջարկին որով Սերաստիայի Սմերիկեան հիւպատոս Պր. Ճիւէզը կը նշանակէ Հայաստան խրկուելիք քննիչ Յաննա խմբին անդամակցութեան :

— «Տէյլի Նիւզ»-ին կը հեռագրեն վիէննայէն գեկտ. 9ին.

Տեղեկութիւն տրուած է թէ Հայերի կաթողիկոսը Հայաստանի վեր

(1) Կակնարկէ Անտոք գիւղի պաշարումը և հայ կիները զիջագլուխ կան դիմագրութիւնէ յետոյ կոտորուած գահավիժումը :

ջին գէպերի մասին մի մանրամաս տեղեկագիր զրկած է ռուս կառավարութեան : Յուրտ եղանակէն յետոյ կաթողիկոսը մտադիր է երթալ Պետերբուրգ, նոր կայսեր մատուցանելու իւր հաւատարիմ հպատակութեան զգացումները և միեւնոյն ժամանակ պիտի խորհրդակցի Պր. տը Կիւրսի հետ :

Սմերիկայի Միացեալ Նահանգների Կ.պօլսի դեսպանը որ հրահանգ ստացած է պաշտպանել Հայաստանի բողոքական միսիոնարները, ասոնցմէ խնդրած է որ կարելի եղածին չափ իրենց ազդեցութիւն ի գործ դնեն քրիստոնեայ ժողովուրդը հանգարտեցնելու և խաղաղեցնելու համար :

ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պատրիարքական Տեղապահ Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոս առողջացած լինելով, նոյ. 24/6 գեկտ.ին գնացած մի տեսակցութիւն ունեցած է դատական և կրօնական գործերի նախարար Բիւզա փաշայի հետ :

Գեր. Տեղապահը յայտարարեւ է կրօնական և քաղաքական ժողովների անդամներին թէ Դատական նախարարութիւնը ծանուցած է որ արդէն կայսերական իրաւէնով հրամայուած է կատարել Հայերի Կ.պօլսի պատրիարքի ընտրութիւնը : Ուստի այդ ընտրութիւն և կրօնական ու քաղաքական ժողովները վերակազմութիւնը Սահմանադրութեան համեմատ կատարելու համար հարկ եղած ժողովներն անմիջապէս պէտք է գումարուին :

Այդ յայտարարութեան համեմատ իսկոյն հրաւիրագիրներ զրկուած են եկեղեցական Համագումար ժողով կազմելու համար հետեւեալ օր : Եկեղեցական Համագումար ժողովը կը կազմուի Կ.պօլսի գտնուող եպիսկոպոսներէն, քաղաքի վարդապետներէն և Կ.պօլսի եկեղեցիներին աւագերէցներէն : Եկեղեցական Համագումար ժողով է որ, Սահմանադրութեան համեմատ, առաջին անգամ կը պատրաստէ պատրիարքական ընտրելի եպիսկոպոսների ցանկը :

Համագումար ժողովը գումարուած է նոյ. 25/7 գեկտ.ին նախադասութեամբ Պատրիարքական Տեղապահ Գեր. Հմայեակ եպիսկոպոս Գիւնթըրի և աստեանապետութեամբ Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոս Ալեքս. Տեմուրի հրաւիրուած 49 եկեղեցական Հայերէն ներկայ գտնուած են 45 հոգի և մէկն ալ նամակով զրկեւ է իր քուէ : Ուրեմն քուէարկութեան մասնակցած են 46 եկեղեցական հայեր որոնք են 8 եպիսկոպոսներ (Գեր. Տեղապահ Գր. Յովհաննէսեան Գ., Մեթ. Երան Ս., Չամչեան Բ., Իզմիրլեան Ս., Ալեքս. Տեմուրի Գ., Մանուկի վ., Սմերիկեան Գ. Գեր. եպիսկոպոսները), 13 վարդապետներ, 12 աւագերէցներ և 13 ավագանիներ : Քուէարկութեան արդիւնքն եղած է հետեւեալը :

քուէ

1. Մատթէոս Եպ. Իզմիրլեան	34
2. Հմայեակ » Գիւնթըրի	29
3. Գրիգորիս » Ալեքս. Տեմուրի	19
4. Բարթողիմէոս Եպ. Չամչեան	16
5. Խորէն » Միսիսեան	11
6. Սիմէոն » Մեթ. Երան	9
7. Ղեւոնդ » Շիշմանեան	9
8. Գրիգորիս » Յովհաննէսեան	6
9. Մեսրոպ » Սուրբասեան	6
10. Վահրամ » Մանուկի	3
11. Եզնիկ » Ապահունի	3
12. Ստեփան » Յովակիմեան	2
13. Ստեփան » Սանտալեան	1
14. Երեմիա » (Երուսաղէմ)	1
15. Ներսէս » (»)	1
16. Մաղաքիա » Օրմանեան	1

Համագումար ժողովը պատրիարքական ընտրելիների վերագրեալ ցանկը պատրաստելէն յետոյ, կրօնական ժողովի ընտրութեան համար ալ Սահմանադրութեան համեմատ եռապատիկ ընտրելիների ցանկը կազմած է որ 42 անուններ կը պարունակէ և առնցմէ 14ը Կրօնական ժողովի անդամ կընտրուին Ազգ. երեսփոխանական ժողովէն :

Քաղաքական ժողովը նոյ. 28/10 գեկտ.ին նիստ ունեցած է, Եկեղեցական Համագումար ժողովի պատրաստած պատրիարքական ընտրելիների ցանկէն Սահմանադրութեան համեմատ 5 ընտրելիների ցանկը պատրաստելով Ազգային Երեսփ. ժողովին ներկայացուցելու մասին խորհրդակցելու համար : Ազգային ժողովը երէկ (գեկտ. 10) գումարուած կը լինի :

ԵՐԱՐԱՏԱՐԻ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսի մէջ նոյեմբեր 17/29ին կէսօրէն յետոյ ժամը 4ը 29 վ.անցած, բաւական սաստիկ երկրաշարժ է պատահեւ. բարեբաղդապէս կէս վայրկեանէն աւելի չէ տեւեր որով մեծ աղետ չէ պատահած :

ԲԱՐԵՄՏՈՒԹԻՒՆ ԹԵ ԶԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

Ուսթըրէն պատահական մի թղթական գրած էր մեզ Տիար Ս. Ատիշեանի մասը որ հրատարակուեցաւ Արմէնիայի մէջ : Ուրախութեամբ կիմացունենք այժմ թէ Տիար Ատիշեան ողջ առողջ է : Այս առթիւ ձեռնարկեցինք մի քննութիւն բռնալ, իմանալու համար թէ ինչ դիտարկութեամբ մի այդպիսի լուր տուած էր նամակագիրը. բարեմտութեամբ ինքալ խաբուած լինելով, որ տարակուսելի է այժմ, թէ ինչ չար դիտումով :

ՏԵՂԱԿԱՆ

Սուլթանը Պուլսի Ռ.Օ.Ս. (որի կեդրոնն է Մարսէյ) եպիսկոպոսն առաջագլուխ, նախկին ընդհանուր քաղաքական, գրասենեկի գլխաւոր պետին և Մարսէյի Սէն. Գրաս. փո. ղոցի ոստիկանապետին պատուանշաններ զրկեւ է Մարսէյի օսմ. ընդհ. հիւպատոսի առաջարկին համեմատ :

— Ստեփան Զաֆիրովիչ, քաղաքիս յոյն գաղթականութեան ամենէն գլխաւոր ներկայացուցիչներէ մին, մեռաւ անցած չարաթ օր, 78 տարեկան հասակին մէջ : Իր առատաձեռնութեամբ մեծ անուն և ազդեցութիւն ունեցած էր Մարտիկի մէջ ոչ միայն Յունաստանի և Կ.պօլսի յուսական հաստատութիւններին առատ նուիրատուութիւններ կանէր, այլ և Ֆրանսացիներին. այնպէս որ Մարտիկի մէջ իրեն համար մի արձան կանգնելու մտադրութիւն կայ թաղման հանգէսը ամենամեծ շքով կատարուեցաւ երեքշաբթի օր (գեկտ. 11)

ՅԻՄՆԱՍ

Սուէզի ջրանցի բացման հրաշալիքը գործող Ֆրանսիան առ Լէսէֆս որ մի ժամանակէ ի վեր հիւանդ էր և Բանամարի գալթակութիւններին պատճառով իր անունի բոլորաբեր գարձած տարածայնութիւններէն և դատերէն ալ անտեղեկ մնացած էր, թողտալէ բըռնուելով մեռաւ անցած չարաթ օր: Եթէ այս մեծ Ֆրանսացին 2-3 տարի առաջ մեռած լինէր այդ գալթակական դատ չսկսած, անշուշտ ամենամեծ չքեղութեամբ կը կատարուէր իր թաղում:

— Երեսփոխանական ժողովի ատենակետ Տ. Պիւռսո մեռաւ չորեքշաբթի օր: Երեսփոխանական ժողովը 20,000 Ֆրանկ յատկացուց անոր թաղման ծախքին: Հինգշաբթի օր ի նշան սուգի դադարեցուցին իրենց նիստեր Երեսփոխանական և Մերակոյտ ժողովները: Թաղումը կը կատարուի վաղը, կիրակի:

— Մատակարարի արշաւանքին համար պատրաստութիւնները մեծ եռանդով առաջ կը տարուին այս ձմեռ թուրքի նաւահանգստին մէջ:

ՍԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն քրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած գիրք չըկուի:

Վ. Փափագեանց—Պատկերներ թիւրքա-հայերի կեանքից (Հեղինակին 11 հատ նախնոր վէպիկները):

4 ֆրանք:

Բ. Յ. Վարդուկեանց. ԴԱՅԼԱԹԼԻԿ Դրուագ Ա. (Հեղինակին յատուկ ոճն անոյ ճարտար բանահիւսութեամբ և գրադար լեզուով գրուած ոտանաւորներ են Աստուծոյ արարչագործութեան հրաշայիւքներն պատմող): Դին 75 սանթիմ:

Խօսք վասն Հայրենասիրութեան և ապագրութեան 60 սանթիմ:

Հ. Կղեմէս Վ. Սիպիլեան, Դասաւորչի Ռոչքիւնեան դրամոց (Մէկ լուսակարատի պատկերով, վեց վիմատիպ տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագրին, որոց մէջ կան բազմաթիւ չհրատարակեալներ: Մեծ 8՝ երես ԺՉ+88+32) Վիէննա 1892: Գին 7 ֆրանք:

ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Այս պատկեր որ «Հանդէս Ամսօրեայ» խմբագրութիւնը հրատարակած է ներկայ 1894 թուականի Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձը լինելուն առթով, մեծ միածալ գիրքով է լուսատիպ (phototypique), որի մեծութիւնն է 50 × 35 սանտիմետր, տպուած 70 × 45 սանտիմետր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով: Մէջ տեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին՝ Տ. Յարութիւն Գինյ. Շվառնեանի պատկերը, և բոլորաբեր 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագրիները իրենց խմբագրապետներու պատկերներով:

Գինն է 1 ըր. 50 կպի. կամ 4 ֆրանք, ճանապարհածախսով միասին: Պարսկաստանի հաւաք 1 ըր. 25 կպի. կամ 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Սոյն առթիւ կը յայտնենք որ լոյս տեսած է նաեւ

Գրախնարեան Հ. Գ., Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչեւ մեր ժամանակը: Հոր. Ա. 1794-1860. մէկ լուսատիպ պատկերով: Վիէննա Միթլարեան տպարան 1893: Գին՝ ճանապարհածախսով ըր. 1 կամ 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Վերագրեալ պատկերն ու գիրքը ստանալու համար, գիրքը վիէննա Միթլարեան Պատմութեան Միաբանութեան որ հրատարակած է դանոնք:

Կարելի է նաեւ ստանալ զանոնք, գիրքով Արմենիայի խմբագրութեան:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՞նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՞նչ պարտքեր ունի կատարելու:

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայրենի իրենց ջրանի մէջ տարածել այս տետրակ: Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի օրանքով Հայրենի գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթիմ):

Ինչպէս ամեն քաղցրեք, Արմենիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմենիայի միջոցով մէկի դիմում առնել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ

ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ ըստ, լրագրական սովորութեան: Ծանուցումներ զինքը նշանակուած են Արմենիայի հաւատը, տառին վրայ հաշուելով. 1 երկաթագիր (գլխագիր) համար 2 սանթիմ և 1 բոլորգրի համար 1 սանթիմ: 3 անգամ դրուելիք ծանուցումի գինն վրայ 10 և 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գին վրայ 0/0 30 զեղչ: Սակարկութիւն չընդունուի:

Նշանակք Հայաստանեայց Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թաղաւորութիւնները նշանակներով մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած: 1 ֆրանք:

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԱՋԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող Խորէն Նարայէ-Ղուսինեան Սըրաջանի պատկերը ընտիր թղթի վրայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը: Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը զրկուի փախագծի մէջ նշանակուած գիներով:

Ա. ՀԱՅ ԳԻՐԵՏԱՆԻՆԻ ՄԸ (Մարտած): Բ. ՀԱՅ ԳԻՐԵՏԱՆԻՆԻ

Գ. ՍԱԼՄԱՆ ԻՍՐԱԵԼԻՆԻ

Դ. ԱՋԱՏՈՒԹԻՆԵ ՊՈՒԼԼԱՐԻՆՈՅ ԵՒ ԿԵՆՏԱԳՐՈՒԹԻՆԻ ՊՈՒԼԼԱՐ ԱՊՏԱՄԲԱՑԱՑ

(Սպառած) Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՒՆԵՆԵՐ. — (Հայաստանցիներին պանդխտութեան տխուր հետեւանքների օէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով): Գին (90 սանթիմ) 1 ֆրանք 20 սանթիմ:

Զ. ԳԱՄԱՌ ԳԱՐԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այրուեցն աւարտելուն (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատագրուելու ընտիր ոտանաւորներէն 3րդ՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են): 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սանթիմ) 10 սանթիմ:

Է. ԼԻՆԵՅԻ ՕՐԵՆԳԸ ՅԱԶԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)

Ը. ԹԻՐԻՔԻԱՆԻ ՀԱՅՆԵՐ ԵՒ ԻՐԵՆԸ ԳՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վերահազարկան և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ: Թիւրքահայաստանի մէջ բռնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների թուին բաղդատական մէկ ցուցակ ալ կցուած է տետրակին վերջը): Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԵՆԻԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐԱՐ» (Արմենիայի Ա տարեկանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ չտանքի հետաքրքրութեան առարկայ

դարձած լինելով, այդ չըլանի էջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուդարարի մէջ որ ութածալ գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ): (1 ֆրանք) 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ. (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի տարած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՞նչպիսի միջոցներով դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սանթիմ) 20 սանթիմ. ԺԱ. ԹՈՒՄԱՅ ԲՈՅԱՐԻՍ (Երեսփոխանի մէջ Թիւրքերի տարած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ի՞նչպիսի միջոցներով դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթիմ) 20 սանթիմ:

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱՆՈՐԵՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայերեւոյս անտիպական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների մէջ և զանազան տպաւորութիւնները տակիւրերէն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իւրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլս տըպագրուած ազգային երգ արաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիւտուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագրիներին մէջ: Նմոյշներէ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՞նչ տպաւորութիւններ տակ ներշնչուելով գրուած են: Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՏԱՐԷՆ ԱՒՆՈՒԱՅ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաբարքով որչափ չարքներ պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Գին 1 ֆրանք, (75 սանթիմ):

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant: François CARRIÈRE

ՄԱՐՍԵԻԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi,
Allées de Meilhan, 44.